

Моральне виховання особистості

Короленко В.Л.

Миколаївський державний університет

ім. В.О. Сухомлинського.

В статті розглядаються методи педагогічного впливу на дітей середнього шкільного віку, які сприяють їхньому повноцінному вихованню та формуванню майбутньої особистості. Надається важливість ролі позитивного спілкування не тільки у школі але й поза школою, яке має здатність корисного впливу на моральні погляди та власну поведінку дитини. Підкреслюється суттєвість впливу на дітей за допомогою спілкування під час відвідування музеїв, театрів, екскурсій, і т. ін., це формуватиме в них здатності аналізувати та розуміти моральні ситуації.

Methods of pedagogical influences on teenagers-schoolchildren, which stipulate their education and formation of personality, are showed in this article. The attitude to children as to grown-ups, who can have responsibility for their acts and control their behavior is pained an important place. It is underlined the contest of society influence on the formation of ability to analyze and understand moral situations correctly.

Об'єктом даного дослідження є приклади спілкування і поводження спрямовані на формування в дитини фундаменту моральності потрібного повноцінній майбутньої особистості, а його предметом – дослідження наслідків позитивного впливу з боку навколишніх на учнів середнього шкільного віку загальноосвітніх шкіл. Метою вважається дослідження реагування підлітків на виховальні дії спілкування, які формують основу моральної поведінки дитини.

Виховання теоретичних основ моральних якостей в школярів знайшли висвітлення у працях Божовича Л.И., Коннікової Т.Е. Кобзаря Б.С. та ін.

Шляхи, засоби і методи виховання взаємовідносин у процесі спільної діяльності школярів висвітлюються в роботах Вейта М.А., Гапона Ю.А., Зюбіна Л.М., Мальковської Т.Н. і т.і. Взагалі питання які зв'язані з моральним вихованням майбутньої особистості завжди має актуальність. Ми вважаємо, що це питання потребує досліджень, які допоможуть розкрити корисність спілкування дорослих з дітьми.

У кожної людини є природні, риси і бажання соціальні, культурні. Перші безпосередні, вони як би притаманні людині, формуються в раннім дитинстві, тісно зв'язані з органічними особливостями, часто задані генетично. Другі – результат виховання, вони формуються поступово і саме завдяки їм людина стає людиною. У характері дорослого переплетене природне і соціальне. Якщо людина навчилася задовольняти свої природні потреби соціально прийнятними способами, можна говорити про її нормальну соціальну адаптацію. У дітей соціальна адаптація проходить дуже важко. З однієї сторони їхні натурні потреби вже склалися і багато хто з них підсилюється згодом. З іншого боку, соціальні, культурні норми регуляції поведінки ще не відпрацьовані. Діти не можуть устояти під натиском нових почуттів, гострих бажань і відчуттів. Усе це дозволяє припускати, що в дітей, на відміну від людей дорослих, поведінка більш зв'язана з характером, що визначається, і тому, більш передбачуване чим у дорослої людини. Процес соціальної адаптації може не зустріти перешкод і пройти нормально, якщо є здорові партнерські відносини в середовищі спілкування. Чи – є педагог, що володіє навичками конструктивного спілкування.

Необхідна організація позакласного життя школярів, участь із дітьми в різних культурних заходах школи: організація дозвілля, поздоровлення випускників школи, першокласників відвідування різних культурних місць: спортивних змагань, театрів, кіно, цирку, виставок, злетів, запрошення в школу ветеранів різних воєн свого району, організувати для них концерт, поздоровлення; організувати нагородження відмінних учнів по навчанню,

дисципліні, що приймають активну участь у життєдіяльності школи; проведення вікторин, конкурсів, ділових ігор і т.ін.

Висловлюючи схвалення учням, ми показуємо, що нам подобаються риси їхнього характеру чи спроби щось зробити чи їхньої мрії, чи їхні захоплення. Це підтримує учнів у впевненості, що в них є щось гарне, що потрібно розвивати, а невідповідне навпаки зменшувати. Коли їхні позитивні риси дізнаються, учні починають добре відноситися не тільки до себе але і до інших. Доброзичливі реакції мають здатність збільшуватися. Вони передаються на учнів як модель прийнятої поведінки так само легко, як моделі неприйнятої поведінки.

У сучасних умовах, коли динамічна і часом непередбачена соціально-політична обстановка в країні значно ускладнила виховний процес, коли підростаюче покоління, увібравши в себе всі недоліки суспільства в його переломний період, стає усе більш також непередбаченим, проблеми моральності, моральної культури, моральне виховання висувається на одне з перших місць, як основа насамперед гуманістичного виховання молоді в обстановці ринкових відносин, що вимагає не тільки самостійності, гнучкості, діловитості, але і виховання нової особистості, орієнтованої на загальнолюдські моральні цінності, щоб і ринкова економіка була сформована для блага людини. І зовсім очевидно, що рух уперед, можливий лише при відповідному рівні морального розвитку суспільства, і головне, моральне виховання підростаючого покоління.

Моральне виховання середніх школярів є однією з дуже важких задач учителя. Для рішення даної проблеми вчителю потрібно не тільки знання предмету і методики його викладання, але й уміння направити свою діяльність на моральне виховання і формування навчальної діяльності.

Школа є основною ланкою в системі виховання підростаючого покоління. Перед школою поставленні відповідальні задачі, зв'язані з моральною підготовкою підростаючого покоління до участі в праці, характер якого істотно зміниться в умовах науково-технічних змін.

Дитина яка частіше спілкується з навколишніми людьми, прагне до спілкування, матиме більше друзів. Дитина якої подобається спілкуватися буде легше переносити розлучення з батьками, бо вона добре ставиться до нових людей і має досвід спілкування. [9]

Колектив допомагає формуватися характеру дитини. За допомогою колективу відбувається коректування особливостей поведінки. Дитина вимушена стримувати особисту егоїстичність під натиском загальних інтересів колективу і ставити ці інтереси на перше місце. Таким чином відбувається виховання дитини за допомогою внутрішнього групового спілкування та одночасне формування загальних інтересів колективу. [6]

Сучасний процес навчання спрямований на те, щоб школярі не тільки засвоювали визначені знання, але й опанували умінням самостійно орієнтуватися в стрімкому потоці наукової і політичної інформації. Це вимагає приведення методів навчання у відповідність з вимогами життя. У деяких загальноосвітніх школах моральне виховання здійснюється в тісному зв'язку і взаємодії з працею. На кожному віковому етапі розвитку дитини домінують свої сторони виховання. У вихованні середніх школярів однією з таких сторін буде моральне виховання. В умовах сучасної школи, коли зміст утворення збільшилося в обсязі і збільшилося по своїй внутрішній структурі, у моральному вихованні зростає роль навчального процесу. Змістовна сторона моральних понять обумовлена науковими знаннями, що учні одержують, вивчають навчальні предмети. Самі моральні знання мають не менше значення для загального розвитку школярів, чим знання по конкретних навчальних предметах.

В процесі особистої діяльності в людини формуються особистісні риси характеру, вона сама будує свій внутрішній мир. Людина набуває більш високий рівень розвитку в наслідок суспільної роботи, чи збагачення суспільних стосунків і відношень. [7]

Моральне формування дитини містить в собі деякі вузлові пункти, які пов'язані з виникненням нових психологічних утворень. Ці утворення

містять у собі моральні знання і моральний досвіт, характеризують рівень морального розвитку індивіду та визначають його поведінку на відповідному рівні. [1]

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства активізація людського фактора виступає як одна з умов подальшого суспільного прогресу. У зв'язку з цим, перед загальноосвітньою школою ставиться задача підготовки відповідального громадянина, який може самостійно оцінювати що відбувається і будувати свою діяльність відповідно до інтересів людей, які його оточують. Рішення цієї задачі пов'язане з формуванням стійких моральних властивостей особистості школяра.

Значення і функція загальноосвітньої школи в системі морального утворення визначається не тільки наступністю її з іншими ланками утворення, але й у першу чергу неповторною цінністю цієї ступіні становлення і розвитку особистості дитини. У зв'язку з цим основною функцією є формування інтелектуальних, емоційних, ділових, комунікативної готовності учнів до активно-діяльної взаємодії з навколишнім світом (з природою, іншими людьми, самими собою й ін.).

Для особистості потрібне спілкування з навколишніми людьми. Звідси очевидно, що для формування майбутньої особистості потрібно уважно аналізувати всі компоненти соціальної мікросистеми, які діють на неї. [3]

Для досягнення зазначених результатів у психічному й особистому розвитку підлітків, насамперед, необхідно змінити пріоритети цілей: на передній план поставити мети, що полягають не в озброєнні учнів визначеною сумою предметних знань, умінь, як це було дотепер, а у вихованні його особистості на основі формування навчальної діяльності. Тому рішення головних задач навчання повинне забезпечувати: формування особистісного відношення до навколишніх, оволодіння етичними, естетичними і моральними нормами.

Проблема морального виховання дітей постійно знаходиться в центрі уваги суспільства. Особливу актуальність ця проблема здобуває в умовах

прогресуючого змінювання всіх сторін життя суспільства. Задачею вчителів сучасної школи є виховання в дітях самостійності і прийняття рішень, цілеспрямованості в діях і вчинках, розвиток у них здатності до самовиховання і саморегулювання відносин.

Знання школярів про моральні норми, отримані на уроках, власні життєві спостереження нерідко бувають розрізненими і неповними. Тому потрібна спеціальна робота, зв'язана з узагальненням отриманих знань.

Організація навчального процесу, форми оцінки знань, очні судження, що характеризують відносини школярів до навчання і своїх товаришів, у вдумливого вчителя спрямовані на те щоб сильні сторони кожного учня були усвідомлені їм самим і його товаришами. Це створює сприятливий емоційний стан школяра в колективі, що є однією з умов його успішного морального розвитку.

Формування морального досвіду школярів не може бути обмежено тільки їх навчальною діяльністю. Становлення і розвиток особистості припускає її активна участь у суспільно-корисній праці. Посильна праця дітей вливається в працю країни: школярі беруть участь в охороні природи, допомагають у збиранні врожаю і т.д. У посильній праці на благо Батьківщини виховується відношення до праці як найважливішої необхідності, потреба працювати на благо суспільства, повага до людей праці, дбайливе відношення до народного надбання. Підключаючись в суспільно-корисну працю, школярі випробують на собі моральний і ідейний вплив життя трудових колективів і їхніх соціальних відносин. [2;4;5]

Формування моральної самостійності здійснюється на всіх ступінях навчання. Виховний процес будується таким чином, що в ньому передбачаються ситуації, у яких школяр ставить перед необхідністю самостійного морального вибору. Моральні ситуації для школярів не повинні бути представлені чи виглядати як навчальні, чи контролюючі, інакше їхнє виховне значення може бути зведене на нівець. Результат морального

виховання виявляється у відносинах школярів до своїх обов'язків, до самої діяльності до інших людей. [8]

Моральне виховання – безупинний процес, він починається з народження людини і продовжується все життя, спрямований на оволодіння людьми правилами і нормами поведінки. Педагогіка зафіксувала, що в різні вікові періоди існують неоднакові можливості для морального виховання. Знання й облік досягнутого людиною в той чи інший період життя допомагає проектувати у вихованні його подальший розвиток. Моральний розвиток займає ведуче місце у формуванні всебічно розвинутої особистості, впливає і на розумовий розвиток і на трудову підготовку, і на фізичний розвиток.

Специфічною особливістю морального виховання є те, що його не можна відокремити в якийсь спеціальний виховний процес. Формування морального вигляду протікає в процесі багатогранної діяльності дітей (іграх, навчанні), у тих різноманітних відносинах, у які вони вступають у різних ситуаціях зі своїми однолітками, з дітьми молодше себе і з дорослими. Проте, моральне виховання є цілеспрямованим процесом, що припускає визначену систему змісту, форм, методів і прийомів педагогічних дій.

Література

1. Божович Л.И., Конникова Т.Е. О нравственном развитии и воспитании детей // Вопр.психологии. - 1975. - №1. - С.80-89.
2. Вейт М.А. Формирование гуманных отношений в воспитательном коллективе учащихся общеобразовательной школы. / Москва 1985г – 148с.
3. Гапон Ю.А. Соціально-педогогічні основи виховання особистості. / Запоріжжя – 1998р. 217с.
4. Зеньковский В.В. Психология детства. - М.: Школа-Прогресс, 1996. - 336с.
5. Зюбин Л.М. Растить человека: Записки психолога. –Л.: Лениздат, 1988. – 143с.
6. Кузнецова Л.В. Гармоничное развитие личности младшего школьника.

- М.: Просвещение, 1988. - 224с.
7. Мальковская Т.Н. Социальная активность школьников и пути её формирования // Сов педагогика, - 1978. - № 5. 14-21с.
 8. Петровский А.В. Личность. Деятельность. Коллектив. - М.: Политиздат, 1982. - 255с.
 9. Раттер М. Помощь трудным детям: Пер. с англ. Общ.ред. А.С.Спиваковский. - М.: Прогресс, 1987. - 424с.